

ARXITEKTURA TARMOG'I

Maftuna Nematullayeva

*Samarqand Davlat Arxitektura-
qurulish universiteti talabasi*

Maxmatqulov Ilhom

*Madaniy meros kafedrasini mudiri,
Dotsent*

Annotatsiya: MHK va san'at tarixi doirasida arxitekturani o'rganish sabablari har doim ham aniq emas. Arxitekturani juda xilma-xil ob'ektlar deb atash mumkin - hech qanday estetik funktsiyadan mahrum bo'lgan bema'ni va ko'rimsiz binolardan tortib, tuzilishi jihatidan juda murakkab, boy bezatilgan ajoyib inshootlargacha, jahon madaniyati ham tarmoqlarga kiradi.

Kalit so'zlar: MHK, Arxitektura, ko'rimsiz bino, D Minorda Tokatta va Fuga, playlist, Konstantinopol.

Kundalik hayotda vaqti-vaqti bilan rasm, haykaltaroshlik va musiqa san'atiga duch kelsak, do'stimizning koridor devoridagi kichik rasmni, maydondagi yodgorlikni ko'rish yoki "D Minorda Tokatta va Fuga" ni tinglash. playlist, keyin bizning hayotimiz arxitektura bilan uzviy bog'liq: u bizning hayotimiz uchun sharoit yaratadi, jamiyatning turli hayotiy ehtiyojlarini qondiradi. Har bir binoni san'at asariga bog'lab bo'lmaydi (ayniqsa ishlab chiquvchilarning hozirgi beparvo munosabati bilan). Va utilitar tabiatga ega binoni me'morchilik deb atash mumkinmi, xuddi shu so'zni, masalan, Konstantinopoldagi Avliyo Sofiya sobori deb atash qiyin savol. Oddiy binolarni arxitekturadan san'at turi sifatida qanday ajratish mumkinligi haqidagi savol ham qiyin - bu erda har kim o'zi uchun javob berishi kerak. Shunga qaramay, har bir bino, xohlaymizmi yoki yo'qmi, o'sha davr madaniyatini aks ettiradi - me'morchilik jamiyat didi va ehtiyojlarini qamrab oladi. Lekin har bir bino asosiy maqsadni bajarishni estetik funktsiyani bajarish bilan birlashtirmaydi. Va bu funktsiya bajarilganda, biz bunday tuzilmani san'at asari sifatida qabul qilishimiz mumkin. Arxitektura nima uchun san'at ekanligini, uning boshqa turlardan qanday farq qilishini va ularga o'xshashligini yaxshiroq tushunish

uchun ularni solishtirishga harakat qilaylik. Birinchidan, arxitektura miqyosi, materialga bog'liqligi bilan ajralib turadi. Shunday qilib, rassomga rasm chizish uchun faqat bo'yoq va taval kerak bo'lsa, me'morga material sotib olish, quruvchilarga maosh to'lash va bino qurish uchun maxsus ajratilgan joyni sotib olish uchun katta miqdorda pul kerak bo'ladi. Arxitektor to'g'ridan-to'g'ri bir qator narsalarga bog'liq: uning mijoziga - ko'pincha siz uning injiqliklariga ergashishingiz, qat'iy belgilangan vazifani bajarishingiz kerak; bino qurilgan joydan.

Shunday qilib, rus arxitektori Bajenov Kremlda saroy qurish rejasini amalga oshira olmadi - Buyuk Yekaterina ilgari ma'qullagan loyihani rad etdi; imperator Tsaritsinodagi usta ishini yoqtirmadi - bu majmuaning qurilishi ham to'xtatildi. Ammo mashhur ispan me'mori Antonio Gaudining homiysi Eysebi Guell me'morning ko'plab g'oyalariga homiylik qildi va kelajakdagi durdonalarni yaratishda unga to'liq erkinlik berishga harakat qildi.

Andrey Nikiforovich Voronixin Qozon soborini allaqachon qurilgan Sankt-Peterburg maydoniga moslashtirish uchun klassitsizm uchun juda muhim bo'lgan simmetriyani e'tiborsiz qoldirishga to'g'ri keldi, bu haqda keyin kuyunib, uzoq vaqt davomida behuda izladi. bu assimetriyani tuzating. Arxitektorning kasbi rassom yoki haykaltaroshning hunarmandchiligidan juda farq qiladi: u ijodiy qismni ham, aniq hisob-kitoblarga bo'lgan ehtiyojni ham birlashtiradi. Ta'lim muassasalarida ushbu kasbning bo'lajak vakillari rasm chizishni, haykaltaroshlikni o'rganadilar, shuningdek, matematika va fizika fanlarini chuqur o'rganishadi, garchi baribir bino qurilishida me'mor albatta muhandis bilan birga ishlaydi. zarur hisob-kitoblarni amalga oshiradi. Bu erda biz arxitekturani "sonlar bilan ongsiz ravishda ishlaydigan ruhiy faoliyat" deb tavsiflagan Leybnitsning aforizmini eslashimiz mumkin.

Arxitektura tasviriydir - u geometrik shakllarni belgilaydi, fazoviy ritmlarni yaratadi. Rassomlik va haykaltaroshlikdan farqli o'laroq, arxitektura mavhum shakllardan foydalanadi, faqat vaqti-vaqti bilan musiqaga o'xshash aniq narsalarni eslatib turadi. Shellingning mashhur aforizmi mavjud bo'lib, u bu bog'liqlikni mukammal aks ettiradi: "Arxitektura - muzlatilgan musiqa".Arxitekturaning asosiy

vazifasi tortishish kuchini engib o'tishdan iborat bo'lib, strukturaning qulab tushmasligi uchun, me'morchilikda hamma narsa bu maqsadga bo'ysunmaydi. Va u qanchalik rivojlansa, binoning "umurtqa pog'onalari" qanchalik ko'zga ko'rinmas bo'lsa, er yuzasi bilan ma'lum bir o'zaro ta'sirning illyuziyasi shunchalik ajoyib bo'ladi - bu binoning haddan tashqari og'irligi yoki aksincha, ta'kidlangan bo'lishi mumkin. yengillik va vaznsizlik. Konstantinopoldagi Avliyo Sofiya soborining ichki ko'rinishi (bahaybat og'ir gumbaz, derazalarning ko'pligi va ular orqali o'tadigan yorug'lik tufayli, ma'badning makonidan yuqoriga ko'tarilganga o'xshaydi).

Arxitekturaning yana bir maqsadi - makonni tashkil qilish. Arxitekturada hamma narsa shu maqsad yo'lida ishlaydi, qurilish rejasidan tortib panjara yoki derazalarning joylashuvi kabi tafsilotlargacha ritm, dinamikani yaratadi (keling, Konstantinopolning Sofiya barabanidagi derazalarni ko'rib chiqaylik, ular o'zlarining tezkor tartibga solinishi bilan yaratadilar. harakatning ta'siri, gumbazning aylanishi). Arxitekturani san'at turi sifatida tahlil qilishda to'xtaladigan oxirgi nuqta esa ifoda vositasi sifatidagi ramziy tasvirlardir. Aftidan, arxitekturada qanday ramzlar bo'lishi mumkin, lekin u kamdan-kam hollarda plastik elementlarsiz, shu jumladan haykaltaroshlik, relyeflar, freskalar, plafondlarsiz amalga oshiriladi, ya'ni u o'z kontekstida ushbu san'at turlarining ekspressiv vositalaridan foydalanishi mumkin. Bundan tashqari, ob'ektiv bo'lmagan plastika, kosmik tashkilotning tamoyillari ramziy bo'lishi mumkin, masalan, xristian cherkovlarida G'arbdan Sharqqa harakat. Yana bir misol uchun, Akropoldagi eng mashhur ma'bad majmuasini ko'rib chiqing. Erechteionning karyatidlari Parfenon tomon burilgan, ular nafaqat bezak ustunlariga, balki ma'baddagi xudolarga sovg'alar olib yurgan ayol figuralarining yurishiga aylanadi. Xulosa qilib aytganda, yana bir bor eslaylik, arxitektura estetik utilitar, balki funktsiyani ham belgilashgan san'atdir. U ko'pincha rasm, haykaltarosh, musiqa kabi qurilma bilan, ammo uning foydasi farqi - bu ishlarning ko'lami, o'rnatish, kosmos bilan ishlash, uni tizimlashtirish yoki o'rnatish harakati. Faoliyat ob'ektiga ko'ra arxitekturaning quyidagi yo'nalishlari ajratiladi:

1. Volumetrik dizayn. Yakka tartibdagi bino va inshootlarni qurish bilan shug'ullanadi. Shahar rejalashtirish. U yaxlit arxitektura ansambllari shaklida shaharlarni kompleks rivojlantirish muammolarini hal qiladi.

2. Landshaft arxitekturasi. U binolar va inshootlar atrofidagi hududning fazoviy muhitini loyihalash va yaratish uchun mo'ljallangan. Ichki arxitektura. U binolarning ichki makonini loyihalash masalalari bilan shug'ullanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Shodievich, S. H., & Roziqovna, R. M. (2023). OLIY O'QUV YURTLARIDA MASHG'ULOTLAR SIFATI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ILMIY MAQOLALARNING O'RNI. PEDAGOGS jurnali, 25(1), 52-55.
2. Shodievich, S. H., Roziqovna, R. M., & Hamzaevich, S. J. (2023). BUGUNGI KUN KITOBLARI QANDAY BO'LISHI KERAK. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 1(1), 19-24.
3. Musayeva, S., Usmanov, S., & Ruzikhulova, N. (2022). IMPROVING THE MECHANISM FOR STIMULATING PARTICIPANTS IN THE DISTRIBUTION OF PRODUCTS. Science and innovation, 1(A6), 424-429.
4. Norov, I. (2020). THE IMPORTANCE OF THE PISA PROGRAM IN THE PRIMARY GRADES. INTERNATIONAL JOURNAL OF DISCOURSE ON INNOVATION, INTEGRATION AND EDUCATION.